

кожного працівника, що бажає його отримати; щорічна матеріальна допомога на оздоровлення персоналу; вартість щорічного медогляду.

Список використаних джерел

1. Москаленко Н. О. Обґрунтування стратегічних альтернатив організаційних змін підприємства / Н. О. Москаленко, Н. Є. Беляєва // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2007. – Спецвипуск 22. Ч. III. – С. 212–215.
2. Пащук Л. В. Імідж працедавця як вирішальний чинник при виборі місця роботи / Л. В. Пащук // Економіка: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. – 2008. – Випуск 239. – Том I. – С. 175–181.
3. Смирнова І. І. Вплив стимулювання праці на ефективність підприємства / І. І. Смирнова // Економіка промисловості. – 2008. – № 1. – С. 67–70.
4. Щукін І. О. Формування системи управління персоналом на підприємстві / І. О. Щукін, Т. С. Морщенок // Економічний вісник Донбасу. – 2005. – № 1 (2). – С. 116–120.

УДК 334.012.64

Вербівська Л. В., к.е.н., доцент,
Буковинський державний фінансово-економічний університет,
м. Чернівці

**Перешкоди ведення підприємницької діяльності в Україні
та шляхи їх подолання**

Розглянуто особливості ведення підприємницької діяльності в Україні та деяких країнах світу, окреслено базові перешкоди ведення бізнесу в Україні в сучасних умовах господарювання. Проаналізовано статистичні дані, які визначають основні причини неефективного функціонування малих та середніх підприємств в Україні й за кордоном за даними Всесвітнього Економічного Форуму. Обґрунтовано перспективні шляхи ведення бізнесу в Україні за сучасних умов.

Ключові слова: підприємницька діяльність, активність, бізнес, збитковість, прибутковість, податковий тиск, податкове законодавство.

Рассмотрены особенности ведения предпринимательской деятельности в Украине и некоторых странах мира, очерчены базовые препятствия ведения бизнеса в Украине в современных условиях хозяйствования. Проанализированы статистические данные, которые определяют основные причины неэффективного функционирования малых и средних предприятий в Украине и за рубежом за данными Всемирного Экономического Форума. Обоснованы перспективные пути ведения бизнеса в Украине в современных условиях.

Ключевые слова: предпринимательская деятельность, активность, бизнес, убыточность, налоговое давление, налоговое законодательство.

The peculiarities of conducting business in Ukraine and some countries of the world are considered, the main obstacles of conducting business in Ukraine in modern conditions of managing are outlined. The statistical data that determine the main causes of inefficient functioning of small and medium enterprises in Ukraine and abroad according to the World Economic Forum are analysed. The promising ways of conducting business in Ukraine under current conditions are grounded.

Keywords: entrepreneurship, activity, business, loss ratio, profitability, tax pressure, tax legislation.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки велике значення відводиться малим та середнім підприємствам, як основи функціонування всієї економічної сфери. Мале та середнє підприємництво є органічним структурним елементом ринкової економіки, провідним, одним з найважливіших діючих чинників економічного розвитку суспільства, що спирається на ринкові методи господарювання. Малий бізнес і ринкова економіка виступають

взаємозалежними чинниками. У наш час підприємницька діяльність посідає у світі особливе місце, безумовно Україна - не виняток. Проте ситуація, яка складається в контексті реформ, що проводяться в державі, не створює сприятливого клімату для розвитку підприємництва. Не сприяють бізнесу і ще існуючі адміністративні, правові, економічні перешкоди, які постають на шляху ефективної діяльності суб'єктів господарювання.

Сектор малого та середнього бізнесу – це невід'ємна складова будь-якої розвиненої господарської системи, без якої не можуть нормально функціонувати ні економіка, ні суспільство. Адже малий бізнес є найбільш мобільним, динамічним елементом структури національного господарства, сприяє розвитку конкуренції, послабленню монополізму, зосереджує у собі раціональні форми управління, формує новий соціальний прошарок підприємців-власників, забезпечує насичення ринку споживчими товарами та послугами повсякденного користування, а отже, і попиту, реалізацію інновацій та зосереджує у собі значну частину зайнятого населення країни.

Мета дослідження. Метою публікації є аналіз основних проблем ведення бізнесу в Україні на сучасному етапі, порівняння середовища розвитку малих та середніх підприємств в нашій державі та за кордоном, а також окреслення основних перспективних напрямів подолання кризових явищ у сфері малого підприємництва, які дадуть змогу підвищити ефективність діяльності господарюючих суб'єктів.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Малий та середній бізнес являвся об'єктом дослідження багатьох науковців. Протягом тривалого часу дані дослідження розроблялися та доповнювалися з метою винайдення ефективної моделі розвитку підприємницької діяльності. Так, важливий внесок у виокремлення практичних аспектів функціонування малих підприємств здійснили такі вітчизняні дослідники: О. Л. Багрій, Н. І. Верхоглядова, Н. А. Прохорова, М. Г. Пивоваров, І. В. Тельнова, В. В. Виговська, О. П. Губенко, О. В. Кириченко, К. Л. Ваганов, Г. В. Колеснікова та інші, які досліджували різні аспекти функціонування малого бізнесу, вивчали досвід проведення підприємницької діяльності в провідних країнах світу з метою його адаптації до реалій української економіки [1-5]. Проте, питання пошуку нових шляхів удосконалення та покращення ефективності функціонування малого бізнесу в Україні на сучасному етапі і надалі лишається відкритим.

Виклад основного матеріалу. У розвинених країнах малі та середні підприємства забезпечують формування конкурентного середовища, надають економіці необхідної гнучкості та сприяють зайнятості. Більше того, малі та середні підприємства утворюють середній прошарок населення, що запобігає поляризації суспільства.

Світовий досвід європейських країн свідчить про винятково важливу роль малих та середніх підприємств в економіці. Зокрема, у структурі формування ВВП частка малих підприємств за результатами 2012 року в США становила 52 %, в Італії – 48 %, Японії – 55 %. В Україні цей показник не перевищував 10 %. Так, в країнах ЄС малі та середні підприємства забезпечують зайнятість 65 % працездатного населення, в США – 77 % [6].

В Україні переважка кількість малих підприємств зосереджена у сфері торгівлі та послуг. Зокрема, станом на 2012 рік за видами економічної діяльності, найбільше малих підприємств діяло у торгівлі – 59,8 %; надання послуг по операціях з нерухомістю, орендою, інжинірингом – 4 %; транспортні послуги та послуги зв'язку – 5,8 %; комунальні та індивідуальні послуги – 4,3 %. У виробничій сфері зосереджувалось 27,4 % від загальної кількості малих підприємств (у промисловості зосереджено 5,7 %, у будівництві – 1,4 %, у

сільському господарстві – 1,7 %) [7]. У цілому за результатами 2012 року, в сфері малого та середнього бізнесу було зайнято всього близько 35 % від всього економічно активного населення країни, в країнах Європи, зокрема Німеччині показник зайнятості сягає 65 %, тобто майже вдвічі є більшим.

Крім того, на даний час в Україні спостерігається досить негативна тенденція – майже половина всіх підприємств (42 %) є збитковими. Проблемою вітчизняного підприємництва є складність системи оподаткування, що є наслідком нестабільного законодавства, велика кількість податків, що лягають великим тягарем на плечі підприємців, часті зміни у податковій звітності. Так зокрема податку на додану вартість (ПДВ), існують дві ставки 20 % і 0 %, що сплачують всі підприємства та підприємці, якщо об'єм продажу за останні 12 місяців сукупно перевищує 300 тис. грн (без врахування ПДВ).

У Німеччині ПДВ (Mehrwertsteuer чи Umsatzsteuer) дорівнює 16 %, а по деяким товарним групам 7 %, або відсутній зовсім, причому при експорті ПДВ повністю повертається. На жаль, в Україні ПДВ досить часто не повертається, незважаючи на існуюче законодавство з цього приводу, що призводить до суттєвих економічних проблем, адже, ставки податків та зборів є досить високими [6]. Хоча, згідно «Податкового кодексу України» податок на прибуток підприємств у 2012 році становив 21 %, у 2013 році – 19 % – проблем ще є дуже багато, а саме важким тягарем для суб'єктів підприємницької діяльності є начислення на фонд оплати праці, які в Україні орієнтовно (залежно від виду діяльності) складають:

§ збір на обов'язкове державне пенсійне страхування – 31,8 %;

§ внески на обов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття – 1,3 %;

§ внески на обов'язкове державне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності – 2,9 %;

§ страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (ставка залежить від виду діяльності) [8]. Загалом, сума начислень на фонд оплати праці досягає близько 37 %.

Таким чином, не всі суб'єкти можуть витримати такий податковий тиск, як наслідок – збитковість, серед чинників, що впливають на високий рівень збитковості малих підприємств, також можна назвати:

– наявність податкових суперечностей, що стосується трактування окремих нормативно-правових актів;

– низький управлінський рівень ведення бізнесу – бракує знань, досвіду та культури ринкових відносин;

– відсутність системи самоорганізації та повної й достовірної інформації про кон'юнктуру ринку;

– низький рівень консультаційних послуг з боку компетентних органів;

– прагнення до максимальної самостійності, у той час як більшість зарубіжних малих підприємств працює в умовах субпідряду, франчайзингу тощо [1];

– недостатньо врегульовані відносини суб'єктів підприємницької діяльності з органами влади і управління, відсутній законодавчий механізм державної фінансової підтримки малого підприємництва, немає єдиного трактування понять: «підприємництво», «малий бізнес», «суб'єкти підприємницької діяльності»;

– недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва, обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення, недосконалість системи навчання та перепідготовки кадрів для підприємницької діяльності тощо.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ
(за видами економічної діяльності)

Всесвітній економічний форум (ВЕФ) у 2012 році шляхом опитування провів дослідження щодо оцінки топ-менеджерами компаній факторів, які перешкоджають веденню бізнесу в країнах, табл. 1.

У Румунії, яка у 2007 році увійшла до Європейського Союзу найбільші перешкоди на шляху ефективного ведення бізнесу на сьогодні виникають через поганий доступ до фінансування (15,9 %), а також через неефективну бюрократію (12,2 %). Натомість, у Російській Федерації, найбільші перешкоди у сфері бізнесу зумовлені, перш за все, високим рівнем корумпованості (21,2 %), відсутністю доступу до фінансування (15,5 %), а також недосконалістю податкового законодавства (11,4 %) У Швеції, яка визнана країною загального добробуту, перешкоди, що виникають на шляху веденню бізнесу, полягають в особливостях національного трудового законодавства (25,5 %) та у високих податкових ставках (22,6 %). Якщо говорити про Сінгапур, який ще кілька років назад був визнаний Світовим Банком найсприятливішим місцем для ведення бізнесу, то на даний час тут спостерігаються незначні негаразди. Зокрема, 21,6 % опитаних респондентів визнали інфляцію головним фактором, що перешкоджає розвитку бізнесу. Ще одним негативним фактором у Сінгапурі визнано трудове законодавство (14,4 %). У Швейцарії, яка за підрахунками західних економістів входить в першу десятку країн світу за рівнем конкурентоспроможності економіки, на даний час спостерігаються труднощі у веденні бізнесу через неефективну бюрократів (15,5 %) та корупцію (13,0 %) [6].

Таблиця 1

Фактори, що перешкоджають веденню бізнесу за даними ВЕФ у %

Фактор Країна	Податкове законодавство	Низький рівень освіти серед працівників	Нерозвинута інфраструктура	Злочинність	Валютне регулювання	Трудове законодавство	Нерозвинута система охорони здоров'я	Неефективна бюрократія	Податкові ставки	Інфляція	Зміни урядів	Доступ до фінансування	Корупція	Політична нестабільність	Низький рівень трудової етики
Франція	17,0	3,1	1,7	0,5	1,6	23,1	0,3	8,9	19,2	1,0	0,1	19,1	0,8	2,0	1,7
Німеччина	20,1	8,2	2,6	0,3	0,1	17,4	0,0	10,7	12,9	1,1	0,9	16,1	0,2	6,8	2,5
Угорщина	16,7	4,5	1,5	0,8	1,1	4,5	0,4	7,4	17,3	2,3	1,0	14,6	12,0	10,6	5,2
Польща	21,8	4,0	8,8	0,3	1,6	13,2	1,1	14,0	10,4	0,9	1,0	12,5	3,8	2,5	4,2
Румунія	11,2	4,7	13,9	0,6	2,5	5,2	0,1	12,2	11,6	3,5	0,4	15,9	6,9	8,6	2,5
Російська Федерація	11,4	4,9	3,0	9,4	1,4	1,0	0,8	8,4	7,5	8,5	1,4	15,5	21,2	2,3	3,2
Сінгапур	7,3	13,6	7,7	0,1	3,7	14,4	0,2	3,3	9,2	21,6	0,0	9,2	0,1	1,1	8,5
Словенія	13,0	4,2	4,4	0,5	0,3	14,5	0,1	15,6	13,6	1,2	1,6	17,4	6,4	2,1	5,0
Іспанія	7,9	8,6	2,6	0,2	0,5	21,6	0,6	15,9	8,6	1,3	0,5	23,4	2,9	2,4	3,1
Швейцарія	5,4	6,8	6,5	5,1	1,3	4,8	4,8	15,5	6,8	5,8	1,2	12,3	13,0	5,1	5,6
Швеція	16,1	2,0	6,5	0,2	1,0	25,5	0,0	5,7	22,6	1,4	0,6	10,6	0,0	5,9	2,0

Джерело: складено автором на основі [6].

Щодо України, то 19,6 % респондентів визначили податкове законодавство фактором, який переважно перешкоджає веденню бізнесу. Серед інституційних проблем респонденти відзначили також політичну нестабільність – 15,6 %, корупцію (13,9 %), зміни урядів (9,5 %), бюрократію (8,2 %), злочинність (2,5 %). 10,8 % респондентів визнали таким фактором проблеми доступу до фінансування, а 8,8 % респондентів – інфляцію (рис. 1).

Якщо розглянути дані перешкоди в їх взаємозв'язку з індексом економічної свободи, то за рейтингом даного індексу Україна посіла останнє місце із 43 країн Європи. Її економічну систему фахівці Heritage Foundation та газети Wall Street Journal оцінили як репресивну. Україна цього року посідає 163 місце зі 179 країн світу, погіршуючи свої показники кілька років поспіль. Російська Федерація в

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ (за видами економічної діяльності)

даному рейтингу знаходиться на 144 позиції. Експерти Heritage Foundation наголосили на значному поліпшенні з показником свободи ведення бізнесу. Однак, це не дозволило покращити позицію країни в рейтингу, оскільки водночас експерти відзначили значне погіршення показників контролю за держвитратами. Швейцарія за індексом економічної свободи посідає 5 місце у світі, що спричинено надійною захищеністю і примножуванням приватної, відсутністю будь-яких бар'єрів для поширення бізнесу й торгівлі, держава не втручається у розвиток підприємницького середовища, а лише всіляко стимулює вкладання внутрішніх та зовнішніх інвестицій [2].



Рис. 1. Основні причини складності ведення бізнесу в Україні за даними ВЕФ
Джерело: складено автором на основі [6].

В Україні ефективний розвиток бізнесу стримує нестабільна політична, економічна та правова сфери. До основних перешкод, що гальмують ефективне ведення бізнесу в Україні, на даний час можна віднести наступні:

1. Надмірне податкове навантаження на малі та середні підприємства та відсутність податкових пільг. Податкова система – важливий механізм державного регулювання економіки, через який відбувається вплив на діяльність господарюючих суб'єктів. На сьогодні антистимулююча роль української податкової системи полягає в тому, що відбувається постійна зміна податкового законодавства, що перешкоджає стабільному розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

2. Відсутність однакових рівних можливостей для всіх господарюючих суб'єктів залежно від їх розміру чи форми власності.

3. Важкодоступність кредитів, що спричинене наступними чинниками: низька поінформованість суб'єктів малого бізнесу про можливості використання і

бізнесі банківських продуктів узагалі та кредитів зокрема; високі процентні ставки за кредитами для бізнесу та недосконалість банківської процедури; відсутність кредитування новостворених підприємств (start up); нерозвинутий ринок лізингу та недостатня увага лізингових компаній до малого бізнесу [3].

4. Низький потенціал малих та середніх підприємств сам по собі, адже більшість господарюючих суб'єктів не мають досвіду господарської діяльності та проявлення ініціативи.

5. Відсутність правових гарантій, що проявляється не лише у прийнятті законів, а й у складності захисту своїх прав у судах.

Для того, щоб зробити ефективнішим розвиток бізнесу в Україні слід здійснити лібералізацію підприємницької діяльності. А для цього необхідно:

1. Змістити фокус державного нагляду з пошуку порушень і застосування покарань на профілактику порушень та консультації.

2. Переглянути межі державного регулювання й відмінити регулювання й контроль там, де в ньому немає необхідності або де недержавний контроль буде більш ефективним.

3. Обмежити можливість органів влади вводити нові дозвоільні документи.

4. Удосконалити методикау нагляду над господарською діяльністю відповідно до практики, що застосовується в країнах ЄС [5].

5. Надавати підтримку новоствореним підприємствам, а також пільги тим, які функціонують у стратегічно важливих галузях економіки.

6. Надавати всім підприємствам незалежно від форми власності та розміру однакові умови для розвитку та функціонування.

7. Більш широке впровадження міжнародного досвіду оцінювання ефективності й результативності бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів тощо.

8. Розвиток інфраструктури суб'єктів малого підприємництва.

Висновки. Отже, як бачимо, важливою проблемою на сьогодні є створення відповідних умов для функціонування малих та середніх підприємств в Україні. Аналізуючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що за сучасних умов розвиток малого та середнього бізнесу в країні стримується на організаційних стадіях як створення, так і функціонування малого підприємництва. Для усунення цих перешкод фахівцями висувається в основному пропозиція щодо зміни державної політики в бік сприяння відповідному розвитку малого підприємництва. Але провідне місце серед перешкод займає проблема відсутності необхідних для ведення малого бізнесу знань і навичок. Виявлення найбільш несприятливих, проблемних зон в підприємницькій діяльності дасть змогу сформулювати пріоритетні напрями їх усунення, зокрема, на думку автора, в першу чергу необхідно провести ряд податкових реформ, зменшити податкове навантаження на суб'єктів, які лише починають власну діяльність, спростити податкові процедури, що пов'язані з реєстрацією, вдосконалити механізм оподаткування підприємництва. В умовах інтеграційних перетворень необхідно знайти «точку дотику» між владою, громадськими об'єднаннями та підприємцями на засадах соціального партнерства.

Список використаних джерел

1. Багрій О. Л. Основні проблеми та перешкоди розвитку підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / О. Л. Багрій, А. В. Кругляноко. – Режим доступу : <http://intkonf.org/bagriy-ol-ken-kruglyanko-av-osnovni-problemi-ta-pereshkodi-rozvitku-pidpriemnitstva-v-ukrayini>.

2. Верхоглядова Н. І. Перешкоди на шляху підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / Н. І. Верхоглядова, Н. А. Прохорова. – Режим доступу : <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=0CHMQFjAJ&url=http%3A%2F%2Fena.lp.edu.ua%3A8080%2Fbitstream%2Fntb%2F8385%2F1%2F10.pdf&ei=qvK3UoXCbaWFyQOQp4CACA&usg=AFQjCNFguo1R2JA5GgijyKOLQIrMjIA1DQ&bvm=bv.58187178,d.bGQ&cad=rja>.

3. Літовська І. М. Перешкоди розвитку підприємництва в Україні та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / І. М. Літовська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/24_SVMN_2008/Economics/27321.doc.htm.

4. Пивоваров М. Г. Перші кроки реформ у напрямі дерегуляції та розвитку малого й середнього бізнесу / М. Г. Пивоваров // Держава та регіони. Серія : Економіка і підприємництво. – 2010. – №3. – С. 132-138.

5. Тельнова І. В. Роль малого бізнесу в розвитку національної економіки / І. В. Тельнова // Розвиток національної економіки в умовах євроатлантичної інтеграції та світової фінансової кризи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів, 5-6 бер. 2009 р. / МОНУ, МФУ, БДФА, Молдовська екон. академія, Лозька політехніка. – Чернівці, 2009. – С. 38-41.

6. Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Податковий кодекс України : станом на 10 грудня 2010 року. – К. : Правова єдність, 2011. – 488 с.

УДК 631.1

Гаврилець В. А.,
Буковинський державний фінансово-економічний університет,
м. Чернівці

Основні концепції податкової політики підприємств України в середовищі динамічних складноструктурованих економічних систем

Досліджено основні концепції формування податкової політики підприємства України в сучасних умовах динамічного розвитку економічних систем. Сформовані основні етапи формування податкової політики, а також окреслена основна концепція прийняття управлінських рішень щодо формування податкової політики підприємства.

Ключові слова: податкова політика, економічна система, управлінські рішення, фінансові ресурси.

В статье исследованы основные концепции формирования налоговой политики предприятия Украины в современных условиях динамического развития экономических систем. Сформированы основные этапы формирования налоговой политики, а также очерчена основная концепция принятия управленческих решений по формированию налоговой политики предприятия.

Ключевые слова: налоговая политика, экономическая система, управленческие решения, финансовые ресурсы.

This paper investigates the main conceptions of the tax policy of the company in Ukraine under the dynamic development of modern economies. Formed main stages of tax policy and outlined the basic concept of managerial decisions concerning the tax policy of the company.

Keywords: fiscal policy, economic system, management decisions and financial resources.

Постановка проблеми. Сучасному розвитку економіки притаманний динамізм, складно структурованість та багатовекторність розвитку і в таких умовах суб'єкти підприємницької діяльності повинні провадити власну діяльність із врахуванням принципів ефективності та корисності. Сьогодні безсумнівним є розуміння того, що використання стратегічного управління діяльністю підприємства є необхідною умовою успішного функціонування підприємства, а його потенціал може стати ймовірними перспективами розвитку такого підприємства. Значна частина потенціальних можливостей підприємства приховується в її податковій політиці, або визначається нею. Саме тому формування податкової політики підприємства в залежності від умов